

Politikai átalakulás és az új balkáni államok

Hajdú Zoltán
MTA RKK, Pécs
hajdu@rkk.hu

A XX. században többször, s alapvető változások következtek be Európa államosodási és államföldrajzi viszonyaiban

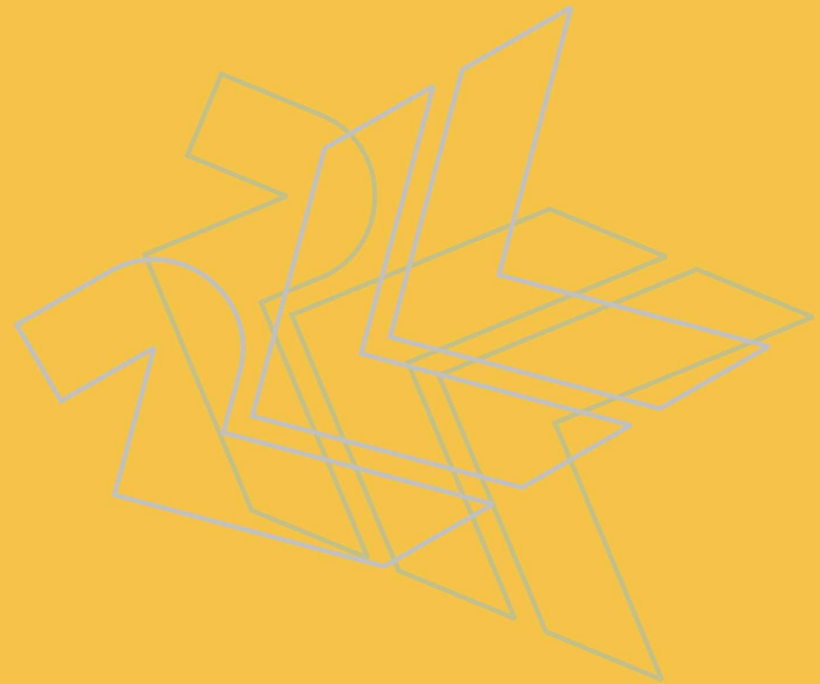
- Államosodási/államföldrajzi átrendeződések az I. világháború után
- Államosodási/államföldrajzi átrendeződések a II. világháború után
- Államosodási/államföldrajzi folyamatok a hidegháború után

A hidegháború végén kibontakozó államosodási/államföldrajzi folyamatok

- A „hidegháború vége”: többszöri bejelentés
- Alapvető meghatározottság: a szovjet blokk a hidegháború vesztese
- A vesztes főbb strukturális jellemzői:
 - ideológiai, értékválság
 - gazdasági válság
 - társadalmi válság
 - politikai válság
 - erkölcsi válság
 - államválság

A Balkán-félsziget államföldrajzi átalakulása nem egyedi probléma, hanem a szélesebb változások sajátos esete a hidegháború vége után

- Az NDK megszűnése, beolvadása (1990. október 2.) az NSZK-ba (Unitárius ország útja a föderációba)
- A Szovjetunió megszűnése (1991. december 25-december 31.) A föderatív állam átalakulása unitárius államokká és Orosz Föderációvá
- A Cseh és Szlovák Köztársaság felbomlása (1992. december 31. Föderációból unitárius államokba)

Területe: 255804 km²

Európa egyik legkiválóbb geopolitikai tere
(védhetőség, kapcsolattartás, rendszerhatárokon
való fekvés stb.)

Európa természeti erőforrásokban egyik
leggazdagabb tere, ha az 1000 km²-re jutó
értékeket hasonlítjuk össze

Komplex természeti, területi adottságok

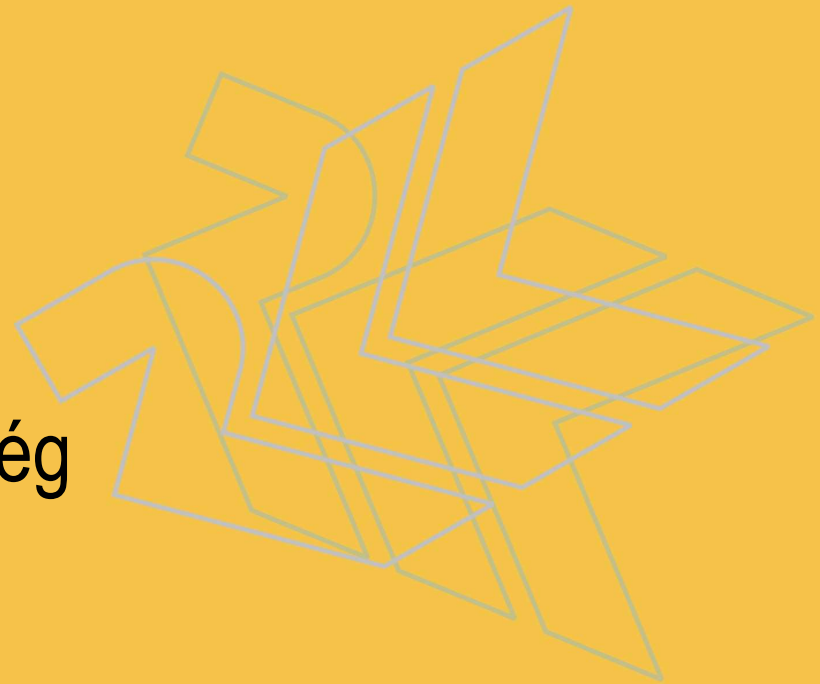
Jugoszlávia 2

Népességszám: 23,7 millió fő

Sok: - államalkotó nemzet

- sok kisebbség
- sok vallás
- sok nyelv
- sok kulturális csoport
- sokféle identitás

Törvényes kivándorlási lehetőség

Jugoszlávia 3

- Gazdag – szegény ország
- Fejlett – elmaradott ország
- Szétesett gazdaság – csak válság van
- Külföldi államadósság: 20 Mrd USA dollár
államadósság
- Nyitott a nyugati munkaerőpiac felé, időnként egy millió ember dolgozott külföldön, s utalt haza

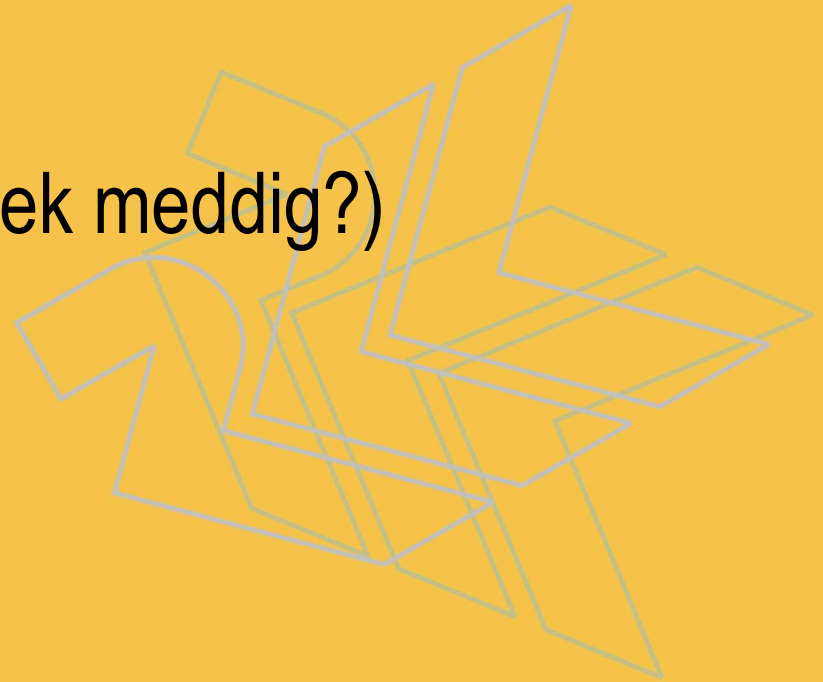
Jugoszlávia 4

- Tito személyiségére, múltjára szabott állam
- A Jugoszláv Kommunisták Szövetsége (a partizánok – és a karrieristák pártja)
- Bonyolult alkotmányos konstrukció: 6 köztársaság, 2 autonóm tartomány (A központi és a tagállami elitek egyensúlya és küzdelme)
- A JNA (Európa 6.-7. legerősebb hadserege) Sajátos szerepe: mire esküszik fel a tisztikar és a legénység
- A területvédelmi erők – militarizált társadalom

Jugoszlávia 5

- Kiemelt nemzetközi pozíció
- El nem kötelezett szocialista ország (Kelet és Nyugat között)
- Kettős függés – kettős előny
- Külső érdekek a létében (Kinek meddig?)

A jugoszláv rendszerváltás és államterületi újrarendeződés véres folyamat volt

- Rendszerváltás/ok és az államosodás összekapcsolódása
- A soknemzetiségű Jugoszlávia felbomlása: belső és külső okok és összetevők sora

A Jugoszláv Kommunisták Szövetsége válsága (1990. I. 14.): egyszerre ok és következmény

- A szövetségi tagállamok elitje érdekelt az önálló mozgástér létrehozásában
- A nemzetközi közösség elvesztette érdekeltségét az ország önállóságát illetően

Szakaszos „leszakadás” folyamatai: egységes Jugoszláviából hét utódállam

- Államjogi, politikai, hatalmi elemek eltérő kombinációi a függetlenségi folyamatokban (Kiválás Jugoszláviából, Szerbia-Montenegró Államközösség megszüntetése, kiválás Szerbiából)
- Minden egyes elszakadási, függetlenségi szituáció egyedi 1991. június 25.- től (Horvátország, Szlovénia) 2008. februárig (Koszovó)
- Nem biztos, hogy lezárult az államosodási kérdés

Önrendelkezési – autonómia dilemmák

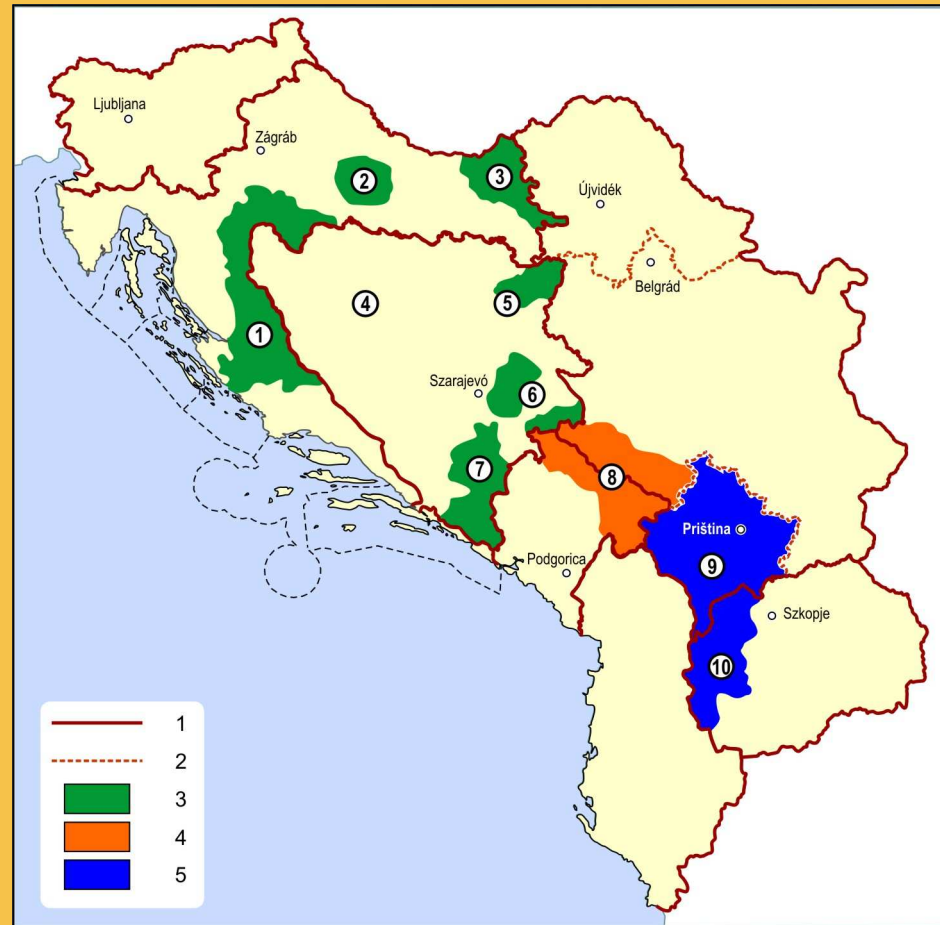
- Ki rendelkezik önrendelkezési felhatalmazással
- Ki rendelkezik önrendelkezési kapacitással
- Ki képes végrehajtani és elismertetni saját döntéseit a folyamatban

„Lázadó régiók”

MTA Regionális Kutatások Központja

Kik a „lázas” vezetői?

- Politikai, gazdasági, értelmiségi elit
- - jogászok
- - közgazdászok
- - orvosok (fogorvosok, pszichiáterek)
- - katonák

Tömegesen követtek el háborús bűnöket

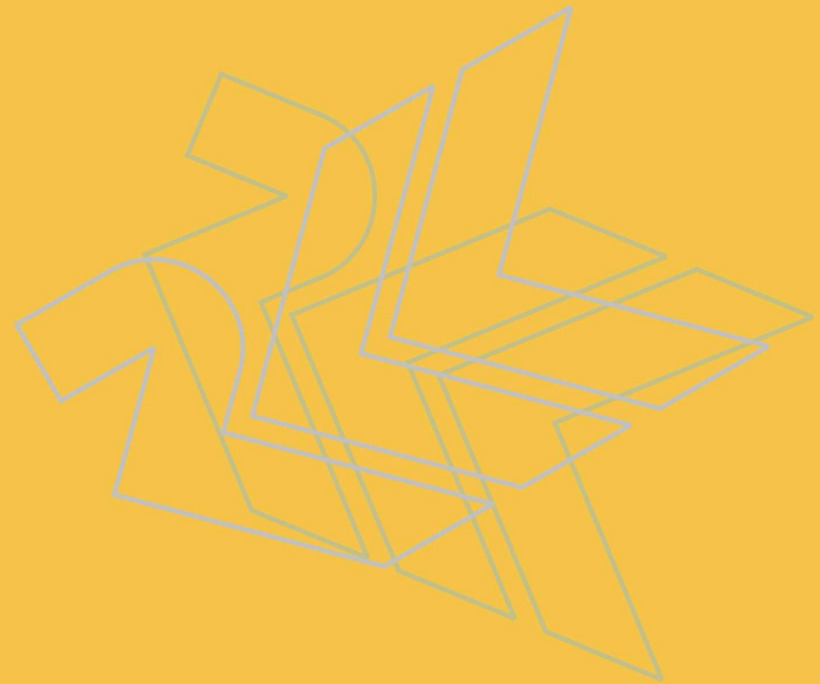
MTA Regionális Kutatások Központja

Kik a háborús bűnösök?

- Katonai, politikai, gazdasági, értelmiségi elit tagjai
- Kevés közöttük az „analfabéta”, a „szegény”

A hét utódállam eltérő „államéletrajza”

MTA Regionális Kutatások Központja

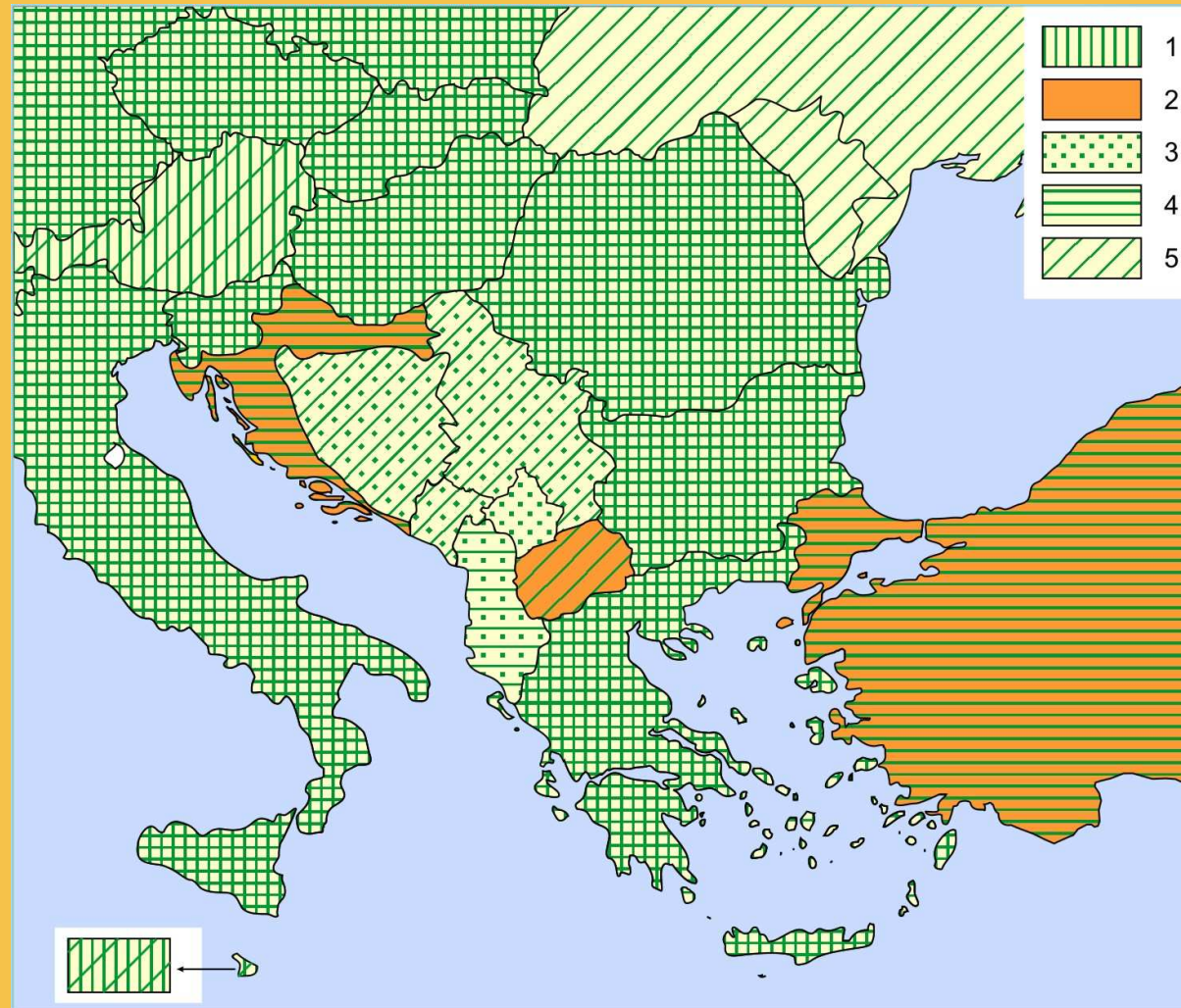
Az új államok új vezetői (Három alaptípus)

- Reform-kommunisták (A JKSZ-ből és háttérszervezeteiből jönnek)
- Korábban kilépett/kizárt, nacionalistává vált volt kommunisták
- Belső, részben külső emigrációból jött nacionalisták, vallási kötöttségű vezetők

A Nyugat-Balkán országai az euro-atlanti integrálódás útján, 2010

MTA Regionális Kutatások Központja

Demokrácia és Európai Unió, NATO?

- A „bekerített tér” korlátozott lehetőségei
- Az Európai Unió felelőssége és lehetőségei
- Az új elitek demokratikus és európai elkötelezettségének külső és belső korlátjai

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

